

Barbara Sieńko, Krzesław Stokłosa

Politechnika Rzeszowska

ANALIZA ZMIAN W ROZLICZENIACH FINANSOWYCH POMIĘDZY FIRMAMI Z SIEDZIBAMI W RÓŻNYCH PAŃSTWACH NA PRZYKŁADZIE PRZEDSIĘBIORSTW WOJEWÓDZTWA PODKARPACKIEGO

1. Wstęp

Wpływ procesu globalizacji obserwujemy w różnych dziedzinach życia, ale jego efekty są szczególnie widoczne w gospodarce. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej od 2004 r. to spektakularny efekt działania tego procesu. Wiele oczekiwań i obaw było formułowanych w czasie procesu akcesyjnego. Od 1 maja 2004 r. minęło już wystarczająco dużo czasu, aby podjąć próbę odpowiedzi na pytanie, jak członkostwo Polski w Unii Europejskiej wpływa na procesy gospodarcze, zmienia kierunki działania polskich przedsiębiorstw, wpływa na efektywność produkcji i sprzedaży.

Z powyższych pytań wynika cel opracowania, jakim jest próba analizy zmian w rozliczeniach finansowych przedsiębiorstw eksportujących i importujących z podmiotami z siedzibą w innych państwach na przykładzie firm województwa podkarpackiego.

Rozliczenia finansowe mogą dotyczyć różnych aspektów prowadzonej działalności; w opracowaniu analizie poddane zostaną należności i zobowiązania.

Źródłem prezentowanych danych są sprawozdania składane przez podmioty zobligowane do tego na podstawie przepisów ustawy Prawo dewizowe, które zobowiązują rezydentów dokonujących obrotu dewizowego z zagranicą do przekazywania Narodowemu Bankowi Polskiemu informacji w zakresie niezbędnym do sporządzania bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa [1]. Przedstawione dane nie obejmują zagad-

nienia w całości, ponieważ wyłączają jednostki nie osiągające określonych w prawie progów.

Należy zaznaczyć, że stosowane w pracy pojęcia „eksport” i „import” rozumieć należy w sposób tradycyjny, czyli jako sprzedaż lub zakup towarów bądź usług dokonywane z przekroczeniem granicy Polski. W tym przypadku nie mają zastosowania definicje przyjmowane przy wymianie handlowej z krajami Unii Europejskiej, czyli wewnątrzwspólnotowe nabycie i dostawa towarów.

2. Analiza stanu i struktury należności oraz zobowiązań przedsiębiorstw województwa podkarpackiego

Wartość stanów oraz strukturę należności i zobowiązań od końca 2003 r. do końca 2004 r. w ujęciu kwartalnych prezentuje tab. 1. Kwartalne ujęcie danych umożliwia dokładniejszą analizę.

Tabela 1. Stan i struktura należności i zobowiązań przedsiębiorstw województwa podkarpackiego w okresie od 4 kwartału 2003 r. do 4 kwartału 2004 r. (w mln zł)

Rok	Kwartał	Ogółem	W tym			
			krótkoterminowe	długoterminowe	od udziałowca	pozostałe
Należności						
2003	4	990,02	957,28	32,74	381,91	608,11
2004	1	1 111,39	1 088,58	22,81	336,39	774,00
2004	2	1 026,00	1 004,72	21,28	319,64	706,36
2004	3	1 048,35	1 027,13	21,21	295,94	752,40
2004	4	880,66	873,59	7,07	242,40	638,26
Zobowiązania						
2003	4	621,59	592,05	29,51	189,32	432,24
2004	1	547,65	528,05	19,61	162,75	384,90
2004	2	587,78	574,19	13,59	135,35	452,43
2004	3	586,57	576,47	10,11	118,34	468,23
2004	4	533,19	515,83	17,37	95,13	438,06

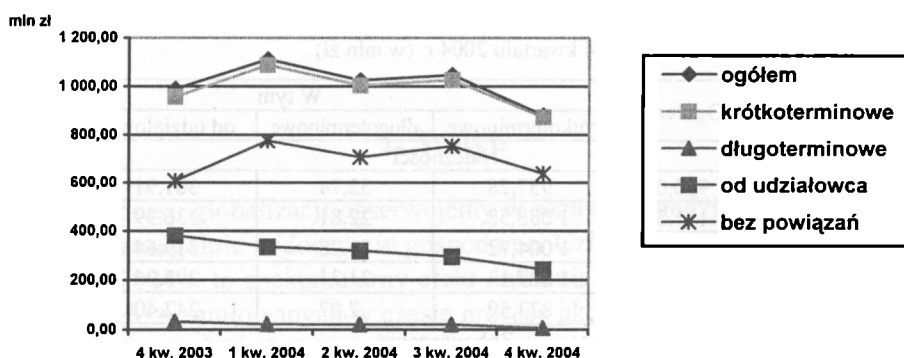
Źródło: dane z systemu informatycznego NBP – moduł „kredyty handlowe”, stan na dzień 25.02.2005 r.

Wartość nierozliczonych należności zmniejszyła się z 990 019 039 zł na koniec 4 kwartału 2003 r. do 880 658 977 zł na koniec 4 kwartału 2004 r., to jest o 109 360 062 zł, czyli o 11,06%. W badanym okresie obserwujemy początkowy dynamiczny wzrost wartości w pierwszym kwartale 2004 r. do ponad 1111 mln zł, a następnie podobny poziom wartości należności w drugim i trzecim kwartale (1026 mln zł i 148 mln zł), oraz dynamiczny spadek w czwartym kwartale 2004 r. Najwyższą wartościowo pozycję stanowiły należności krótkoterminowe, których termin zapłaty od dnia wykonania świadczenia wynosi rok lub jest krótszy niż jeden rok. Wyniosły one odpowiednio 957 283 405 zł i 873 586 130 zł. W strukturze

należności na koniec 4 kwartału 2003 r. 38,58% stanowiły należności od firm powiązanych kapitałowo, natomiast na koniec 4 kwartału 2004 r. udział ten zmniejszył się i wynosił 27,52%.

Podobną tendencję obserwujemy w zobowiązaniach – zmniejszyły się one ze stanu 621 558 525 zł na koniec 2003 r. do 533 195 210 zł na koniec 2004 r.; spadek wynosił 14,22%. Największy udział miały zobowiązania krótkoterminowe, których wartość zmniejszyła się z 592 052 106 zł na koniec 2003 r. do 515 826 231 zł w roku następnym. Zobowiązania wobec firm powiązanych kapitałowo na koniec 2003 r. stanowiły 30,46% zobowiązań ogółem, a ich udział w ciągu roku zmalał do poziomu 17,84%.

Analizując zaprezentowane tendencje należy stwierdzić, że w zmianach wartości należności i zobowiązań obserwujemy sezonowość wahań, a jedyną wielkością, która w końcu roku 2004 nieznacznie przekroczyła stan z analogicznego okresu roku poprzedniego, były należności i zobowiązania od firm nie związanych kapitałowo. Graficzną ilustrację tych relacji przedstawiają rys. 1 i 2.

Rys. 1. Zmiana stanu nierozliczonych należności w 5 kwartałach od 2003 r. do 2004 r. (w mln zł)

Źródło: na podstawie danych zawartych w tab. 1.

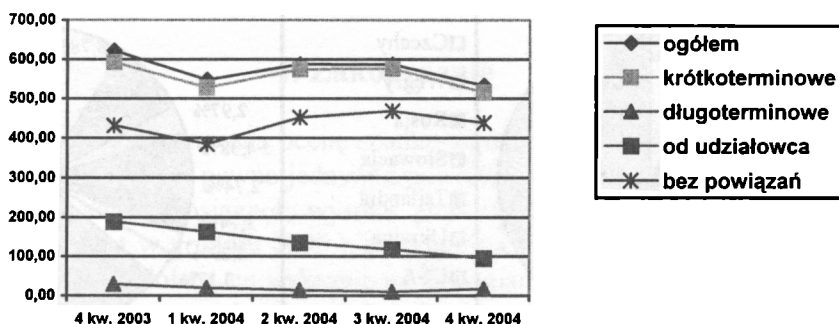
Z przedstawionej analizy należy wyciągnąć następujące wnioski:

1. W badanym okresie wartość należności jest prawie dwukrotnie wyższa niż zobowiązań, nie jest to korzystne dla przedsiębiorstw, ponieważ w większym stopniu finansują poprzez kredyt kupiecki zagranicznych odbiorców niż sami są finansowani są przez dostawców w imporcie. Może to powodować trudności w utrzymaniu płynności i wpływać na spadek rentowności prowadzonej działalności.

2. Najwyższy udział należności i zobowiązań krótkoterminowych świadczy o koncentracji firm na aktywnej wymianie handlowej.

3. Mimo tego, że wartość należności i zobowiązań długoterminowych stanowiły niewielki udział w ich wartościach ogółem, to można wnioskować, iż ten-

mln zł

Rys. 2. Zmiana stanu nierozliczonych zobowiązań w 5 kwartałach od 2003 r. do 2004 r. (w mln zł)

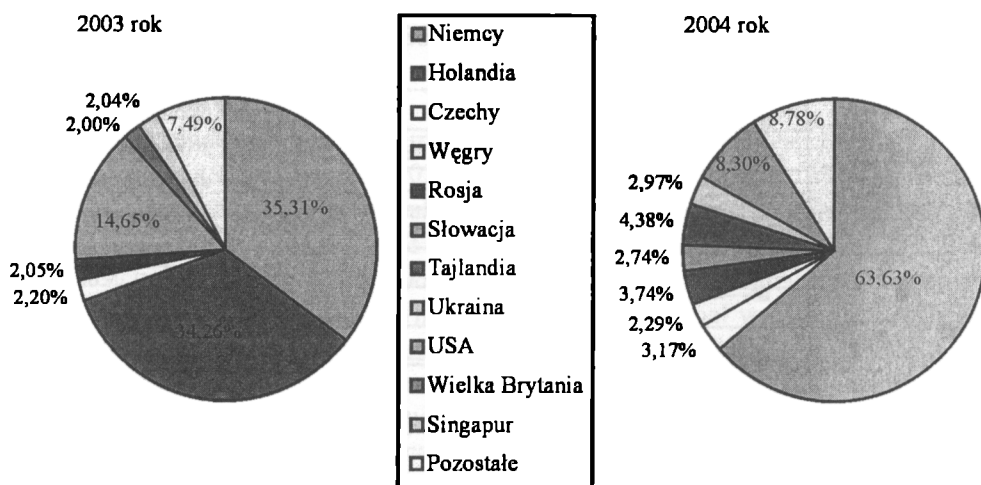
Źródło: na podstawie danych zawartych w tab. 1.

dencje były niekorzystne. Polskie firmy w większym stopniu finansowały inwestycje poza granicami kraju, w tym u swoich udziałowców, niż same wykorzystywały środki pochodzące spoza kraju na inwestycje. Z wyjątkiem 4 kwartału 2004 r., kiedy o ponad 10 mln zł zadłużenie przewyższyło należności długoterminowe.

3. Analiza geograficznego rozkładu należności i zobowiązań przedsiębiorstw województwa podkarpackiego

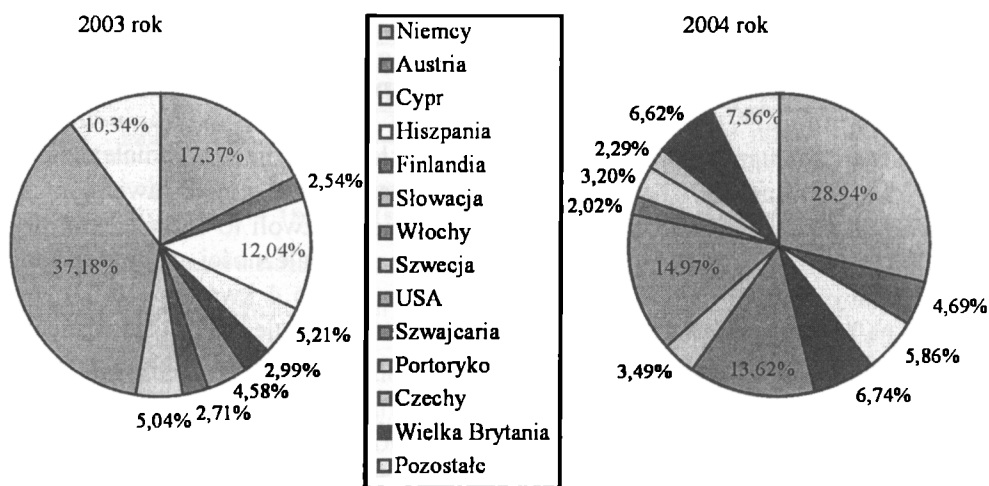
Na uwagę zasługuje również geograficzny rozkład nierozliczonych należności i zobowiązań – wprawdzie analizy tej można dokonać jedynie na podstawie danych dotyczących firm powiązanych kapitałowo, to jednak pozwoli to określić kraj pochodzenia najważniejszych kontrahentów. W przypadku należności, czyli eksportu, są to Niemcy, których udział wzrósł z 35,31% na koniec 4 kwartału 2003 r. do 63,63% na koniec roku następnego. Wykres na rys. 3 obrazuje należności w ujęciu geograficznym. Państwa, których udział był niższy od 2%, ujęto łącznie w pozycji „pozostałe”.

Głównym partnerem handlowym podkarpackich firm były Niemcy, a ich rola w ciągu roku znacznie wzrosła. Na drugim miejscu plasowały się firmy holenderskie, ale w tym przypadku ich udział w ciągu jednego roku znacznie zmalał. Utrzymuje się mocna pozycja kontrahentów ze Stanów Zjednoczonych, choć można tu również mówić o pewnej tendencji spadkowej. Na uwagę zasługuje natomiast fakt wzrostu znaczenia kontaktów z byłymi krajami bloku wschodniego – łączny udział Czech, Słowacji, Węgier, Ukrainy i Rosji na koniec 4 kwartału 2004 r. wyniósł 14,91%. Wskazanie przyczyn tych zjawisk wymaga odrębnych analiz i dodatkowych informacji.

Rys. 3. Należności podkarpackich przedsiębiorstw powiązanych kapitałowo na koniec 2003 r. i 2004 r. w ujęciu geograficznym (udział w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP uzyskanych ze składanych sprawozdań kwartalnych (stan na 25.02.2005 r.).

Rys. 4. Zobowiązania podkarpackich przedsiębiorstw powiązanych kapitałowo na koniec 2003 r. i 2004 r. w ujęciu geograficznym (udział w %)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych NBP uzyskanych ze składanych sprawozdań kwartalnych (stan na 25.02.2005 r.).

Nieco odmiennie kształtują się kierunki geograficzne dostaw, choć i tu obserwujemy silną pozycję Niemiec oraz stabilną rolę kontrahentów ze Stanów Zjedno-

czonych (rys. 4). Charakterystyczne jest, zwłaszcza w 2004 r., większe zróżnicowanie importerów

4. Zakończenie

Trudno jest o jednoznaczną ocenę spadku zarówno należności, jak i zobowiązań na koniec 2004 r. Na pewno jednym z powodów jest kurs walut – w styczniu 2004 r. kursy walutowe osiągnęły wysokie poziomy 4,84 zł za 1 euro i 3,83 zł za 1 dolara. Natomiast w grudniu 2005 r. poziomy tych kursów wynosiły 4,07 zł za 1 euro i 2,97 zł za 1 dolara, co wskazuje na umacnianie się złotego w stosunku do walut podstawowych, ta tendencja mogła mieć istotny wpływ na taki wynik. Faktem jest, że rozliczenia te są wyrażane i rozliczne w walutach obcych, a księgowo zapisywane w złotych polskich. Z powodu dokonywanych wycen powstają różnice kursowe, które mogły mieć wpływ na końcowy rezultat. Umocnienie złotego zmniejsza efektywność prowadzonego eksportu, co przekłada się na jego wyhamowanie, a poprawia się opłacalność importu.

Spadek zarówno należności, jak i zobowiązań na koniec czwartego kwartału 2004 r., wynika także z zamykania rozpoczętych kontraktów i realizacji płatności związanych z nimi. Grudzień to często okres przestojów i niepełnego wykorzystania mocy, stąd dane podawane jako stany na koniec poszczególnych kwartałów odzwierciedlają wyraźną sezonowość zmian w poziomach należności i zobowiązań, zwłaszcza krótkoterminowych.

Z punktu widzenia przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że dla przedsiębiorstw wejście Polski w strefę euro będzie ułatwieniem w zarządzaniu w obrocie rozliczeń finansowych, będzie zmniejszało ryzyko kursowe i niwelowało niekorzystne zmiany przeliczników kursowych.

Literatura

- [1] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu, zakresu i terminów wykonywania przez rezydentów dokonujących obrotu dewizowego z zagranicą obowiązków przekazywania Narodowemu Bankowi Polskiemu danych w zakresie niezbędnym do sporządzania bilansu płatniczego oraz bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa, DzU 2002 nr 218, poz. 1835.
- [2] Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 marca 2002 r. w sprawie sposobu, zakresu i terminów realizacji obowiązków przekazywania Narodowemu Bankowi Polskiemu danych niezbędnych do sporządzania bilansu płatniczego, bilansów należności i zobowiązań zagranicznych państwa oraz zgłoszeń mienia, DzU 1999 nr 27, poz. 246.
- [3] *Sytuacja w sektorze przedsiębiorstw w latach 2003-2004 w świetle wyników ankiety rocznej NBP. Synteza*, NBP DAMS, Warszawa 2005.
- [4] Szewczyk R. (red.), *Bankowa obsługa firm – rachunki, rozliczenia pieniężne, kredyty inwestycyjne*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków 2002.

- [5] Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r., Prawo dewizowe, DzU 2002 nr 141, poz. 1178 z późn. zmian., art. 30.

**THE ANALYSIS OF CHANGES IN FINANCIAL SETTLEMENTS
BETWEEN ENTERPRISES WITH OFFICES IN DEFERENT COUNTRIES
– AN EXAMPLE OF ENTERPRISES FROM PODKARPACKIE REGION**

Summary

One of the essential conditions of development and increasing of podkarpackie region competitiveness, in context of Poland's membership in EU as well as process of globalization, is efficient financial infrastructure. The description analyzes changing in financial setting of podkarpacie region enterprises with enterprises seats out of Poland, during 2004 year; whit was the first year Polish membership in European Union.